

Vladimir Blašković:

PRILOG ZA PORTRETNU SKICU JEDNE USTAŠKE BIJEDE

Doktor teologije i filozofije Voislav Mioč bivši je franjevac, besanski „ujak“. Nakon što se raspopio usidrio se u srednjoškolskoj nastavničkoj službi te je za Cvetković - Mačekova režima postao direktor gimnazije u Derventi. Na toj dužnosti dočekao je u travnju 1941. ustašku HDH, kojoj je bio najodaniji poklonik i prerevni službenik. Poglavnik Pavelić bio mu je idol i zbog toga nije neobično ni čudno, da je baš on, Voislav Mioč, bio odabran i „počasćen“ da u ime svih upravitelja srednjih škola održi zanosni govor i fulminantno pozdravi najservilnijeg Hitlerovog slugu u historijskim banskim dvorima na Markovu trgu. Bilo je to poslije povjerljive konferencije srednjoškolskih direktora u Zagrebu uoči Uskrsa godine 1943. Nagrada za taj govor i dotadašnje dvogodišnje „uzorno“ služenje vrhovnom inicijatoru svih zvjerstava širom ustaške „nezavisne“ bilo je njegovo postavljenje za upravitelja Državne muške realne gimnazije u Banjoj Luci, gdje je upravu preuzeo početkom srpnja 1943.

Nastup dužnosti u Banjoj Luci bio mu je krajnje nekulturan. Bez ikakve prethodne najave svome predšasniku, čestitome i korektnome vršiocu dužnosti upravitelja prof. Matku Džaji, Mioč je naprosto upao u školsku zgradu i tu najprije „dao na znanje“ svoju vlast i strogost starome podvorniku Juri Brkiću. Zatim je isto tako neobično i silovito upao u nekoliko razreda za vrijeme obuke stavljajući iznenađene i uznemirene profesore u pedagoški vrlo neugodnu, a s obzirom na iznimne ratne prilike i u veoma mučnu situaciju. Forsirajući tek nakon svega toga formalnu primopredaju dužnosti rukovodioca gimnazije, pri čemu je opet dominirala njegova netaktična sirovost prema prof. Džaji, „nije dospio“ ni predstaviti se kolektivu profesorskoga zbora, nego je - vjerojatno prema prethodnim dogovorima i uputama - imenujući svojim zamjenikom vjeroučitelja Božu Laštro odmaglio u Slavonsku/Požegu, kuda ga je zvala još jedna povjerljiva dužnost: povjerenik ministra prosvjete na ispitu zrelosti. Da, bili su to oni posebno povjerljivi izaslanici ministra prosvjete dra. Mile Starčevića i ustaškoga glavarara u ministarstvu nastave /ili prosvjete/ Ivana Perišića. Takvi izaslanici razmigoljili su se 1943. godine širom NDH sa specijalnim zadaćama, ovlaštenjima i doušničkim dužnostima.

Vrativši se iz Požege dr. Mioč, u zamjeni isprva odsutnog ministarskog izaslanika i povjerenika, prof. Zvonimira Rosandića iz Zagreba, predsjedao je ispitnome odboru. Prethodno je otklonio moju sugestiju i prijedlog, što sam ga podnio kao razrednik VIII. razreda, da zamjenici na ispitu zrelosti budu profesori Ljubo Trivić /za hrvatski jezik/ i Kemal Hadžiomerspahić /za matematiku/. Tada neizrečeni, ali svakome poznavaoocu prilika u profesorskom zboru nesumnjivi razlog otklanjanju ove dvojice profesora bijahu jasni: politička nepouzdanost. Trivić je Srbin, a Hadžiomerspahić je godinu dana prije toga bio starogradiški logoraš i otada trajno pod paskom UNS-e. Nadalje, dr. Mioč je odredio, da zapisničar na maturi bude prof. Vinka ~~WINKA~~ Storelli-Drozovski, a ne razrednik, kako je oduvijek i svuda bilo uzuelno. Dakle, odnos i stav prema meni /kao razredniku/ bio je već unaprijed označen kao jasno ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ diskriminatoran. U toku samoga ispita, kad je predsjedništvo ispitnoga povjerenstva preuzeo ministarski povjerenik Rosandić, dr. Mioč je svojim držanjem, vladanjem, čestim uplitanjem u ispitivanje kandidata, izjavama i negodovanjima dao dovoljno prilike i razloga sticanju uvjerenja, da mu je iznad i prije svega samo: poglavnik, ustaštvo, ustaška načela i sve ono, što god i u bilo kakvom obliku nosi oznaku „U“.

Prigodom ispitivanja kandidata Dragutina Hadžistevića došlo je do posebno uzbudljivog incidenta. Taj kandidat demonstrativno nije htio odgovarati na izvučeno pitanje o književnom radu Mile Budaka. Kad je ispitivač hrvatskog jezika prof. Jerko Grgičević ipak na kraju ispita predložio za toga kandidata prolaznu /pozitivnu/ ocjenu /kandidat je na ostala dva pitanja odgovarao vrlo dobro/, kada smo svi ostali ispitivači glasali za pozitivnu ocjenu prema prijedlogu prof. Grgičevića, a protiv izričitog protesta i stava ministarskog izaslanika i povjerenika Rosandića, koji je tada najavio svoj veto /i kandidatu je kasnije ministarstvo prosvjete potvrdilo negativnu ocjenu s time, da je bio odbijen na godinu dana/, jedini se dr. Mioč, upravitelj gimnazije, suglasio s prijedlogom Rosandića uzrujavajući se pri tome i naročito negodujući kako zbog držanja kandidata tako i zbog odlučnog stava svih nastavnika-ispitivača. Zgražajući se dr. Mioč je isticao, kao kandidat „sa zadovoljstvom reče, da baš ništa nije čitao od Budaka...“

Osim „slučaja Hadžistević“ bilo je na tom ispitu zrelosti još i drugih incidenata. Čitav je ispit održan u znaku naročito „nabijene“ atmosfere, čemu je osnovni uzrok bio u hiperustaškom držanju i stavu Rosandića i Mioča. Stoga nije čudo, da je ta znamenita „banjalučka matura 1943“ svršila neobično i burno: dvije trećine kandidata ispit nije položilo, a njihov razrednik, nakon što je kao ispitivač bio udaljen s ispita, nekoliko dana kasnije našao se u ustaškom zatvoru u Đorđićevoj ulici 2 u Zagrebu... Pored ministarskog povjerenika Rosandića svemu tome kumovao je i dr. Mioč.

Nakon mog zatvora ja se nisam više vraćao u Banju Luku kao nastavnik te nisam više imao susreta ni bilo kakve veze s drom. Miočem. Znađem ipak, da odnos između njega i ostalih mojih drugova u Banjoj Luci nije bio dobar ni zadovoljavajući. Konkretnije o tome mogli bi reći drugovi profesori Matko Džaja, Kemal Hadžiomerspahić, Ljubo Trivić, Slavko Vimpolšek, Josip Novak i drugi. Najzad, u jesen 1944. prigodom drugog upada partizana u Banju Luku, dr. Mioč je pobjegao u Zagreb, gdje su ga njegovi ustaški drugovi primili najbolje i odmah mu povjerili nadstojničku dužnost u ministarstvu nastave. Nesumnjiv dokaz ustaških kvaliteta, naročitih zasluga i punog povjerenja. Na toj dužnosti ostao je sve do svog bijega iz Zagreba pred narodnoslobodilačkom armijom. Pobjegao je 6. svibnja 1945. Tada pak, nakon dvotjednog lutanja krajem njemu nepoznatim, probijajući se od nemila do neđraga, jadro, baš jadro se vratio u Zagreb i - moralo ga je to stajati grđne muke - više nego skrušeno i pokajnički pojavio se 23. svibnja u Ministarstvu prosvjete. Tu je potražio mene, koji sam se tada već nalazio na dužnosti šefa kabineta ministra prosvjete. Molio je oprostjenje i - milost. Koliko znam, ~~nikada nije bio zatvoren i nije mu bilo suđeno.~~ u NR Hrvatskoj nije bio zatvoren i nije mu bilo suđeno. Dalje o njemu nisam brigovao. Brisao sam ga iz evidencije...

I, na kraju, najsažetije bi se moglo reći ovako:

Dr. Voislav Mioč bio je izraziti ustaški fanatik. Gđje i kada se to zlo u njemu začelo i kako se ono razvijalo - nije ni bitno ni važno. Ono je postojalo i to je činjenica. Pretpostavljam, a mislim da se u tome ne varam, ono najgore, najbrutalnije i najsirovije ipak nije kod

njega došlo do izražaja. Doduše, ne znam, ali - eto - pretpostavljam. Direktno ubio, zaklao ili inače kako fizički zlostavljao vjerojatno nije nikoga. Usudio bih se reći, ne vjerojatno, nego sigurno. U tome smislu postavljati njegov problem bilo bi pogrešno. Ali njegova znatna ustaška aktivnost mogla je i sigurno je imala loš utjecaj na okolinu pridonoseći tako nedaćama, strahotama i zlima, što su ih naši narodi morali podnositi i trpjeti u teškim danima neprijateljske okupacije naše domovine i u doba epohalne revolucionarne narodnooslobodilačke borbe. Prema tome dr. Mioč svakako spada u grupu i kategoriju intelektualnih krivaca za mnoga i premnoga zla. Kako tu zadovoljiti i da li je uopće moguće zadovoljiti pravdu?... Gdje i kakve su granice marksističkoga i komunističkoga humanizma...

Još nešto. Dr. Mioč je u nekim trenucima naših malobrojnih susreta i nekim svojim postupcima ostavio na mendedojam veoma nesredenog čovjeka. Njegove povremene historične eksplozije uvelike upućuju na stanovitih psihofizički kompleks seksualnoga karaktera, koji njega vjerojatno podsvijesno muči još uvijek iako je oženjen te ima i sina. Sva pogubnost njegove novicijatsko-fratarske prošlosti, opterećenost njegovog samostansko-skolastičkog odgoja, kidanje sa „svetim redom“ i bježanje od višegodišnje klauzurne strogosti te posve suženi horizont hrvatskošovinizma pod „blaženim 1300-godišnjim pkriljem svete matere crkve rimokatoličke“ te napokon bombastično reklamirana sigurnost njemu maglovitih rasističko-nacističkih parola, sve se to našlo u jednome vrtlogu i sve se to splelo u tom dvostrukom doktoru nauka i fratru u nekakvi čudnovati, neprobavljivi i pokvareni ustaški galimatijas. Na kraju se u njemu nemoćno srozao sam u sebi ostavivši trag nečist i jadan. Doista, prava intelektualna ustaška bijeda.

- - - - -

P.s.- Ovo je pisano nekoliko dana nakon mog susreta s drom. Voislavom Miočem u Ministarstvu prosvjete NR Hrvatske, dakle, pisano je u proljeću, početkom lipnja 1945.- Prepisano je točno prema originalu, u nedjelju, 15. kolovoza 1976, a namijenjeno je historiografskim potrebama Arhiva Bosanske krajine u Banjoj Luci.-

/Sveuč.prof.dr.Vladimir Blašković/

Vladimir Blašković